

Jaarverslag 2004

Sectie Parasitologie

Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Laboratoriumdiagnostiek (SKML)

Introductie

De sectie Parasitologie (PAR) van de Stichting Kwaliteitsbewaking Medische Laboratoriumdiagnostiek (SKML) heeft ten doel het bevorderen van de kwaliteit van laboratorium diagnostiek op het gebied van de medische parasitologie inclusief de interpretatie van de waarnemingen en de daaruit voortvloeiende klinische adviezen. Het jaar 2004 was het tweede jaar waarin deze activiteiten onder de paraplu van het SKML plaatsvonden. Voor 2003 werd dit aangestuurd door de Stichting Parasitologische Laboratorium Diagnostiek (SPLD), de stichting behorende bij de Nederlandse Vereniging voor Parasitologie (NVP).

Wederom omvatte het programma van de PAR-sectie in 2004 één rondzending (bloed/darm parasieten), bestaande uit 4 rondes van ieder 4 monsters. In 2004 bleef het aantal deelnemers vrijwel ongewijzigd: 94 deelnemers maakten gebruik van het volledige SKML parasitologie programma. Daarnaast nog eens 7 met enkel het bloed pakket en 2 met enkel het feces pakket.

Overgang SPLD naar SKML

In het voorjaar van 2004 werd verder toegewerkt naar de uiteindelijke officiële oprichting van het SKML, welke op 8 juli 2004 daadwerkelijk plaatsvond. Ook het NVP/SPLD bestuur stemde, namens de leden van de Nederlandse vereniging voor Parasitologie in met de oprichtingsstatuten. In 2003 was al besloten om de SPLD vooralsnog als een aparte stichting te handhaven. De activiteiten van de SPLD richt zich nu hoofdzakelijk op bevordering van informatie uitwisseling op het gebied van de medische parasitologie, zoals aangegeven in het jaarverslag van de NVP/SPLD. (zie www.parasitologie.nl)

De oprichting van het SKML ging gepaard met een start-symposium "Quality on Ice" op 28 september in Nijmegen, waar alle 15 secties zich konden presenteren aan de deelnemers van de rondzendingen. De sessie van de sectie parasitologie werd verzorgd door Bert Mulder en Lisette van Lieshout. Deze werd goed bezocht (70 deelnemers) en kwam ook uit de evaluatie naar voren als een van de meest geslaagde presentaties. Een verslag van deze bijeenkomst is te lezen op de website www.parasitologie.nl.

In 2004 kwam een einde aan de jarenlange vruchtbare samenwerking met het SKMM-bureau aan het Laboratorium voor Volksgezondheid in Friesland (VLF) in Leeuwarden. In 2003 (zie vorige jaarverslag) waren de deelnemersadministratie en de inning van de contributie al door het Centraal Facilitair Bureau (CFB) van het SKML in Nijmegen overgenomen. Per 1 januari 2004 werd daar het laatste onderdeel aan toegevoegd, te weten het verzamelen van alle deelnemersuitslagen en het samenstellen van de groslijsten. De hiervoor noodzakelijke vakinhoudelijke kennis werd geleverd door het productiecentrum, met de technische assistentie van het CFB.

Functioneren PAR-sectie SKML

De samenstelling van het bestuur van de PAR-sectie was in 2004:

- Dr. L. van Lieshout (Leiden), voorzitter, lid AB-SKML, referent
- Dr. J.P. Verhave (Nijmegen), rondzendingscoördinator
- Drs. T. Kortbeek (Bilthoven), referent
- Dr. B. Mulder (Enschede), lid namens NVMM
- Cr. W. van Helden (Zoetermeer) lid namens NVKC, per september 2004 als opvolger van Dr. Ir. N. de Jonge (Den Haag)

Adviserende leden:

- Dr. C. Janse (Leiden), penningmeester, penningmeester NVP
- Dr. H. Sluimers (Rotterdam), referent, plv. lid AB-SKML
- Dr. Th. Mank (Haarlem), referent

Vanwege het feit dat Jan Peter Verhave te kennen heeft gegeven in de zomer van 2005 met pensioen te gaan, is sinds eind 2004 zijn collega Dr. P. Beckers bij de sectie betrokken. Pieter Beckers zal na het vertrek van Jan Peter Verhave zijn taken binnen het SKML overnemen. Dit betekent dat Nijmegen voornamelijk het productiecentrum blijft voor de parasitologische rondzendingen.

Het sectiebestuur kwam in 2004 vier maal bij elkaar om zowel aspecten van de organisatie te bespreken als inhoudelijke onderdelen van de rondzendingen.

Zoals gebruikelijk, werd per ronde de materialen geselecteerd door het productiecentrum (tevens rondzendingencoördinator) en naar de referenten verstuurd ter beoordeling van de geschiktheid voor rondzending. Materialen met de grootste overeenstemming werden door de sectie geselecteerd. Echter, vanwege het tekort aan geschikt materiaal (zowel in beschikbaar volume als kwantiteit en kwaliteit van de aanwezige parasieten) moest de sectie soms genoegen nemen met een suboptimale keuze. Toch scoorde de deelnemers iedere keer in voldoende mate en heeft de sectie in 2004 geen enkele keer materiaal achteraf moeten afkeuren.

In 2004 werd opnieuw volgens een jaarplanning gewerkt. Dit heeft er toe geleid dat de referenten volgens strakkere richtlijnen hun bijdrage moesten inleveren. Ook het productiecentrum heeft zich zoveel mogelijk aan deze planning gehouden. Gestreefd werd om iedere afzonderlijke ronde af te sluiten, inclusief de bespreking van de ingezonden resultaten en de verdiepingsenquête, alvorens een nieuwe ronde uit te sturen. Dat lukt niet altijd, maar er zat wel verbetering in ten opzichte van voorafgaande jaren.

Het sectiebestuur besteedde in 2004 wederom ruime aandacht aan het scoresysteem en het daarbij behorende score beleid. Ook werd de beoordeling door de referenten transparanter gemaakt door het gebruik van overzichtsrapporten. Bij alle bloedmonsters werd PCR uitgevoerd ter bevestiging van de *Plasmodium* species.

Sectielid Titia Kortbeek heeft wederom in 2004 voor de deelnemers vanuit de Medische Microbiologische laboratoria een presentatie gehouden over de inhoudelijke aspecten van de rondzendingen.

De penningmeester van het sectiebestuur zit tevens in het SKML penningmeesteroverleg. In samenspraak met dit overleg en met het CFB heeft de penningmeester eind 2004 wederom een begroting opgesteld voor de sectie parasitologie voor het jaar 2005. Deze begroting wijkt in essentie niet af van de begroting voor 2004. Zo is de contributie voor de deelnemers opnieuw gelijk gebleven.

De voorzitter van de sectie is tevens bestuurslid van het AB-SKML, welke in 2004 vier maal bij elkaar is gekomen. Daarbij is gezamenlijk met de andere secties o.a. aandacht besteed aan de definitieve oprichtingsstatuten, financiën en begroting, scoresystemen, certificering, organisatie van het oprichtingscongres, afstemmen van beleidsvoornemens van de secties, opstellen van centrale terminologie en het verder professionaliseren van CFB.

Educatieve activiteiten

Ook in 2004 heeft de sectie educatieve initiatieven ondersteund ten behoeve van de kwaliteit van de parasitologische diagnostiek in Nederland. Dit gebeurde steeds in nauw overleg met het NVP/SPLD bestuur. Zo werd op 27 oktober 2004 op het RIVM de jaarlijkse themamiddag georganiseerd door de werkgroepen Klinische Parasitologie West en Oost. Het doel van deze middag, tevens najaarsvergadering van de NVP, was om een samenvatting te geven van de Nederlandse inbreng op de Internationale *Giardia* en *Cryptosporidium* conferentie, welke van 20-24 september in Amsterdam werd gehouden. De opkomst op het RIVM was hoog, met bijna 50 deelnemers. Er werden 7 uitgebreide presentaties gegeven. Een kort verslag is terug te vinden op www.parasitologie.nl

Jan Peter Verhave nam namens de sectie deel aan de jaarlijkse UK-NEQAS studiedag in Londen, met als thema de diagnostiek van bloedparasieten. Zijn verslaglegging, met veel inhoudelijke details en feiten, is te vinden op de website (www.parasitologie.nl).

Ook werd er verder gewerkt aan uitbreiding van de website van de Nederlandse Vereniging voor Parasitologie (www.parasitologie.nl), met name op het gebied van de medische parasitologie. De website wordt al veel gebruikt voor het opzoeken van actuele informatie over bijeenkomsten en

cursussen en voor informatie over nieuwe ontwikkelingen en publicaties. Voorbereidingen zijn getroffen voor de realisatie van een besloten 'SKML-gedeelte' waar informatie verstrekt zal worden over de kwaliteitsrondzendingen.

Details van de Rondzendingen in 2004

Rondzending '04	nummers	Monsters	Gem scores/max per bloed/feces
74 2004-1	A 294	<i>P. malariae</i>	4,8/6
	B 295	<i>P. falciparum</i>	
	C 296	<i>Trichuris trichiura</i> + <i>Blastocystis hominis</i>	3,7/4
	D 297	<i>Taenia</i> sp	
75 2004-2	A 298	Geen parasieten	1,7/2
	B 299	<i>Schistosoma haematobium</i> in urine	
	C 300	<i>Cryptosporidium parvum</i>	4,4/5
	D 301	<i>Hymenolepis nana</i> + <i>Entamoeba coli</i>	
76 2004-3	A 302	<i>P. falciparum</i>	3,6/5
	B 303	<i>P. vivax</i>	
	C 304	<i>Giardia lamblia</i> + <i>Taenia</i> sp	5,0/6
	D 305	<i>E. histolytica/dispar</i>	
77 2004-4	A 306	<i>P. vivax</i>	3,3/4
	B 307	<i>P. vivax</i>	
	C 308	<i>Cyclospora cayetanensis</i> + <i>Blastocystis</i>	4,1/5
	D 309	<i>Hymenolepis nana</i>	

RZ 1. *P. malariae* en *P. falciparum* werd goed herkend. Leerpunt: ook rijpere stadia van *P. falciparum* kunnen in de circulatie komen en dat is dan een risico signaal om met nadruk te rapporteren. Ook de *Trichuris* en de *Taenia* werden goed herkend. Er werd door een 5-tal deelnemers een zuurvast kleuring op de *Taenia* eieren toegepast, om de soort te kunnen bepalen (*T. saginata*).

RZ 2. Het rondzenden van een negatief preparaat levert altijd weer verrassende uitkomsten op. Dit maal meenden 14 deelnemers een *Plasmodium* te hebben gezien. Kennelijk is het verwachtingspatroon sterker dan de realiteit. Preparaat B was een urine met *S. haematobium*; dit gaf geen moeilijkheden. *Cryptosporidium* in monster C werd door 83% gevonden. Het is opnieuw duidelijk dat als men geen specifieke kleuring doet, de parasiet gemist wordt. *Hymenolepis nana* eieren gaven nauwelijks moeilijkheden.

RZ 3. *P. falciparum* monster (A 302) bleek moeilijk; er waren weer veel *P. malariae* antwoorden. Mogelijk laten sommige deelnemers zich toch teveel sturen door de aanwezigheid van pigment. Het andere bloedpreparaat bevatte zeer weinig *P. ovale* en de differentiatie bleek op grote moeilijkheden te stuiten. *Giardia* en *Taenia* werden door de meesten wel gevonden. Dit keer pasten 9 deelnemers een zuurvaste kleuring op *Taenia* eieren toe. Het andere preparaat met *E. histolytica/dispar*, maar 16 deelnemers meenden een andere *Entamoeba* soort te herkennen.

RZ 4. *P. vivax* werd door 69% herkend; helaas was de Schüffnerse stippeling niet goed te zien, maar andere eigenschappen waren goed herkenbaar, zodat de uitslag toch wat teleurstelde. Het tweede preparaat bevatte ook een tertiana parasiet, die nog moeilijker te differentiëren was. *Cyclospora* werd door 74% van de deelnemers gevonden: een goede uitslag voor een zo zeldzame importparasiet, waarvoor bovendien een speciale detectiemethode is aangewezen. Net als bij *Cryptosporidium* in Ronde 2 werd weer duidelijk hoe belangrijk de additionele technieken zijn. *Hymenolepis* eieren gaven geen moeilijkheden.

Onze aanbeveling is om de analist van dienst het materiaal te laten bestuderen en, eventueel na een controle van de meerdere, de uitslag op te sturen. Dat geeft een meer realistisch beeld van de kwaliteit, dan dat iedereen het materiaal bekijkt en er vervolgens een consensus antwoord wordt afgegeven. Na versturen van de uitslag kunnen alle belangstellende analisten het materiaal bekijken en daarover discussiëren.

De verdiepingvragen zijn vooral bedoeld als stof, om binnen de teams te bespreken. De onderwerpen zijn gekozen rondom het diagnostisch proces, analisten hoeven b.v. geen gedetailleerde

kennis van geneesmiddelen te hebben. Wel kan de arts duidelijk maken wat de consequenties zijn van de gestelde laboratorium diagnose. Dat geeft een bredere kijk van analisten op de materie.

In bovenstaande tabel is per ronde en gesplitst naar bloed en darmparasieten aangegeven hoeveel punten gemiddeld werden behaald, ten opzichte van het maximaal te behalen aantal punten. In de scoreberekening zijn alleen meegenomen de deelnemers die 3 of 4 maal hebben meegedaan. Als beoordeling is net als in voorgaande jaren gekozen voor het percentage behaalde punten van het totaal aantal in 2004 te behalen punten. Dit percentage is vervolgens uitgedrukt in de schaal van 1-10, waarbij wij als onvoldoende aanmerkten de deelnemers met < 6 en goed die met ≥ 8 .

Voor bloedparasieten waren er 90 deelnemers: mediane score 8,2 en gemiddeld $7,85 \pm 1,62$. De gemiddelden van degenen die <6 scoorden was 4,6 (n=11); 30 scoorden tussen 6 en 8 met een gemiddelde van 7,1 en 49 scoorden 8 of hoger met een gemiddeld cijfer 9,1: een lichte verbetering t.o.v. vorig jaar.

Voor de darmparasieten is de mediane score van 84 deelnemers 9,0 en gemiddeld $8,55 \pm 1,65$. 7 deelnemers scoorden onvoldoende met gemiddeld 4,3; tussen 6 en 8 scoorden 8 deelnemers met gemiddelde 6,8 en 69 scoorden 8 of hoger met een gemiddeld cijfer van 9,2: een aanzienlijk beter resultaat dan vorig jaar!.

	Score voldoende (≥ 6)		Score goed (≥ 8)	
	Bloed	Feces	Bloed	Feces
1999	97/107 = 90,7 %	75/103 = 72,8 %	55/107 = 51,4 %	50/103 = 48,5 %
2000	97/102 = 95,1 %	82/98 = 83,7 %	60/102 = 58,8 %	54/98 = 55,1 %
2001	90/101 = 89,1 %	67/95 = 70,5 %	54/101 = 53,5 %	19/95 = 20,0 %
2002	93/93 = 100 %	76/90 = 84,4 %	70/93 = 75,3 %	32/90 = 35,6 %
2003	77/90 = 85,6 %	61/82 = 74,4 %	45/90 = 50,0 %	25/82 = 30,5 %
2004	79/90 = 87,8 %	77/84 = 91,7 %	49/90 = 54,4 %	69/84 = 82,1 %

Het aantal voldoende of goed scorende deelnemers heeft zich dit jaar gehandhaafd voor bloedparasieten en is flink toegenomen voor darmparasieten. Gedeeltelijk ligt dit aan de keuze van de rondgezonden materialen. Echter, een toenemend aantal laboratoria voert additionele technieken uit, met name voor het aantonen van de darmprotozoa *Cryptosporidium* en *Cyclospora*. Ook het aantal laboratoria dat permanente kleuring uitvoert op SAF gefixeerde feces is verder toegenomen.

Tenslotte

De variatie in patiëntenmateriaal van de rondzendingen blijft een voortdurend punt van zorg. Des te meer wordt het gewaardeerd dat enkele enthousiaste deelnemers weer spontaan hun medewerking aanboden om materiaal van hun patiënten af te staan. Ook materialen met lage parasieten dichtheden of materiaal met minder algemeen voorkomende parasieten ontvangen wij graag. Indien het materiaal geschikt is om opgenomen te worden in de rondzending stellen wij hier een kleine attentie tegenover.